

سنخ شناسی جامعه‌شناختی نسل زد: در نقد نسل گرایی

علیرضا ذاکری^۱، پیام روشنفکر^۲

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۳/۲۷، تاریخ تایید: ۱۴۰۳/۶/۲۵

چکیده

نسل زد متولدین سال‌های ۱۹۹۵ تا ۲۰۱۰ میلادی‌اند. ۱۳۷۵ تا ۱۳۹۰ شمسی. آن‌ها چه ارزش‌ها و نگرش‌هایی دارند؟ با نسل‌های قبل چه شباهت‌ها و تفاوت‌هایی دارند؟ هدف این مقاله یافتن ویژگی‌های نسل زدی‌ها به کمک روش‌های تجربی است.

روش پژوهش پیمایش است با نمونه‌گیری به شیوه مکان-زمان (T^۳LS) در میداین شهری مناطق ۲۲ گانه تهران، با حجم ۱۲۱۸ نفر و همچنین دارای مقدار ایتیمم به تفکیک نسل‌ها (متوسط ۴۰۰ نفر در هر نسل). این پیمایش توسط مرکز افکارسنجی دانشجویان ایران (ایسپا) اجرا شده است.

یافته‌ها نشان می‌دهد سه تیپ مختلف در نسل زد قابل تشخیص است. تیپ خودگرا- موفقیت‌خواه تیپ خانواده‌گرا- رابطه‌خواه و تیپ جامعه‌گرا- دیگرخواه. کسر بزرگتری از نسل زد تیپ خودگرا- موفقیت‌خواه‌اند. آن‌ها بیشتر به موفقیت شخصی (شغل و لذت) می‌اندیشد. وجه اصلی موفقیت برایشان موفقیت اقتصادی است. آن‌ها فکر می‌کنند موفقیت اقتصادی پایه دیگر شکل‌های موفقیت از جمله لذت‌بردن و حتی داشتن خانواده خوب است. این تیپ بیشترین تمایز را با نسل‌های قبل دارد، درحالی‌که تمایز تیپ‌های دیگر با نسل‌های قبل کمتر است. همچنین تمایز بین نسل زد و نسل هزاره چندان زیاد نیست، اما با نسل‌های قبل‌تر اختلافات معنادارتری وجود دارد.

نسل زد از حیث ارزش‌ها و نگرش‌ها یکدست نیست؛ بنابراین هرگونه تصویرسازی یکپارچه از آن تقلیل‌گراست. میان ارزش‌ها و نگرش‌های نسل زد با نسل‌های قبل تفاوت‌های معناداری وجود دارد، در عین حال همپوشانی‌های زیادی هم قابل‌رویت است.

کلیدواژه‌ها: نسل گرایی؛ نسل زد؛ سنخ‌شناسی.

^۱ محقق در مرکز تحقیق و نوآوری فانوس؛ arman.zakeri@gmail.com

^۲ محقق در مرکز پژوهش و نوآوری فانوس؛ roshanfekr.payam@gmail.com

³ time location sampling

نسل زدی‌ها چه کسانی هستند؟ چه ارزش‌ها و نگرش‌هایی دارند؟ آن‌ها با نسل‌های قبل چه شباهت‌ها و تفاوت‌هایی دارد؟ هدف این مقاله تلاش برای یافتن ویژگی‌های نسل زدی‌ها به کمک روش‌های تجربی است.^۱

در ادبیات جامعه‌شناسی جهانی به متولدین حدود سال‌های ۱۹۹۵ تا ۲۰۱۰ میلادی نسل زد می‌گویند. (White, 2017؛ Ensaee, 2017) این سال‌ها تقریباً برابر با ۱۳۷۵ تا ۱۳۹۰ شمسی است. اهمیت نسل زدی‌ها از آن روست که آن‌ها نخستین نسلی‌اند که از حیث اجتماعی، جامعه‌پذیری‌شان از ایام ابتدای کودکی همراه با گسترش دسترسی به شبکه‌های مجازی بوده است. از حیث فناوری‌ها آن‌ها از کودکی امکان دسترسی به تلفن‌های همراه هوشمندی را داشته‌اند که امکان حضور در شبکه‌های اجتماعی مجازی را برای آن‌ها فراهم کرده است.

در ایران آن‌ها بیشتر به نام دهه هشتادی‌ها شناخته می‌شوند. در دهه ۹۰ توجه به آن‌ها در تحلیل موج اقبال به فرهنگ کره‌ای^۲ و به‌ویژه گروه‌های موسیقی آن کشور جلب شد. (ذکایی و عزیزی همدانی، ۱۳۹۴) اما در این زمان آن‌ها چندان تبدیل به مسئله‌ای عمومی در جامعه نشده بودند.

اعتراضات ۱۴۰۱ نقطه عطفی بود که دهه هشتادی‌ها را کانون توجه قرار داد. بارها در رسانه‌ها تکرار شد که آن‌ها محور اعتراضاتند. چه رسانه‌های طرفدار حکومت و چه رسانه‌های طرفدار اپوزیسیون دهه هشتادی‌ها را نسلی «متفاوت» نشان دادند.

در رسانه‌های حکومت گفته می‌شد که نسل زد واقعیت اجتماعی را با فضای مجازی اشتباه گرفته است. از نظر این رسانه‌ها نسل زدی‌ها افرادی بودند که جامعه‌پذیری‌شان در بازی‌های کامپیوتری شکل گرفته و جهان واقعی را به شکل همین بازی‌ها مدل می‌کنند و در واقعیت بر اساس قواعد بازی عمل می‌کنند. آن‌ها مواد مخدر مصرف می‌کنند، از خود بی‌خود می‌شوند و سپس ملهم از بازی‌های کامپیوتری دست به اعمال ناب‌خردانه‌ای می‌زنند که در ایام هوشیاری از آن‌ها پشیمان می‌شوند. رسانه‌های اصلاح‌طلب آن‌ها را نسلی متفاوت، ناامید از آینده و معترض تصویر می‌کرد که دست به خشونت کور و سازمان‌نیافته می‌زند. رسانه‌های اپوزیسیون هم از دهه هشتادی‌ها نسلی متهور و شجاع تصویر می‌کردند که قصد هیچ‌گونه مماشانی با حکومت ندارد و

^۱ تمام مراحل این تحقیق در مرکز شکوفایی و نوآوری فانوس انجام شده است.

^۲ Halloy

این بار تا آخر کار بی‌هیچ گونه هراسی خواهد ایستاد. اعتراضات ۱۴۰۱ تمام شد و مباحث برآمده از آن نیز فروکش کرد. اما تعداد تحقیقات علمی‌ای که بتوانند تصویری متکی بر نتایج تحقیقات تجربی از دهه هشتادی‌ها ارائه کنند زیاد نشد. لذا این پرسش همچنان مطرح است که نسل زدی‌ها کیستند و چه ویژگی‌های اجتماعی دارند؟ در این مقاله تلاش می‌کنیم نخست با مرور پیشینه تحقیقات تجربی انجام شده روی نسل زد، ویژگی‌های عمومی آن‌ها را تصویر کنیم. سپس با استفاده از نتایج پیمایشی در همین رابطه، سنخ‌های مختلف موجود در نسل زد را شناسایی می‌کنیم. در نهایت به کمک این داده‌ها به داوری در مورد آنچه در ادبیات جامعه‌شناسی «نسل‌گرایی» نامیده شده، خواهیم پرداخت.

مرور پیشینه

جمعیت متولدین سال‌های ۱۳۷۵-۱۳۹۰ در کشور، حدود ۱۷,۵ میلیون نفر است. اگر مطابق آخرین برآوردهای مرکز آمار کشور، جمعیت کشور در ابتدای سال ۱۴۰۳ را ۸۵ میلیون نفر در نظر بگیریم آن‌ها ۲۰,۶ درصد جمعیت کشورند. از حیث تحصیلی حدود ۴۲ درصد آن‌ها در سال ۱۴۰۲ دانش‌آموزند. همچنین بخش اعظم جمعیت ۳ میلیون نفری دانشجویی کشور را هم آن‌ها تشکیل می‌دهند. حدود ۱۵ درصد جمعیت نسل زد، مابقی آن‌ها یا شاغلند یا نیستند. احتمال دارد بخش کوچکی از آن‌ها هم در حال کسب مهارت خارج از دانشگاه باشند.

تحقیقات روی نسل زد، در ایران بسیار محدودند. داده‌های کمی زیادی برای مقایسه ارزش‌ها و نگرش‌ها و رفتارهای این نسل با نسل‌های دیگر وجود ندارد. لذا برای توصیف ویژگی‌های نسل زد بیشتر به نتایج تحقیقات کیفی متکی خواهیم بود. ویژگی‌های نسل زد بر اساس این تحقیقات را در ادامه آورده‌ایم.

فردگرایی

تحقیقات نشان می‌دهند که توانایی ارزش‌های جمعی برای همراه کردن فرد در جهت رعایت هنجارهای مطلوب جمع، در جامعه ایران در دوره پس از پایان جنگ کاهش یافته است. به همین دلیل اکثریت مردم احساس می‌کنند در جامعه‌ای زندگی می‌کنند که در آن ارزش‌های اخلاقی کم رواج دارد. در نتیجه احساس بی‌اعتمادی در جامعه رواج پیدا کرده است. نتیجه سست شدن

نظام‌های ارزشی قدیم و عدم شکل‌گیری نظام‌های ارزشی جدید رواج «فردگرایی خودخواهانه» یا فردگرایی خودمدار در جامعه ایران است. (گودرزی، ۱۳۹۸؛ هاشمی و نصیبی، ۱۴۰۰)

فردگرایی خودمدارانه با ویژگی‌هایی چون احساس بی‌قدرتی، فراقکنی مسئولیت اجتماعی، نارضایتی از وضع موجود، میل به آزادی و استقلال فردی و فرهنگ رابطه‌گرا و رفاقتی (به معنای منفعت‌گرایی در برابر قانون‌گرایی) همراه است. (هاشمی و نصیبی، ۱۴۰۰)

در عین حال به‌موازات سست شدن نظام‌های هنجاری قدیم، میزان انتخاب‌گری افراد در حیات اجتماعی افزایش یافته است و به همین دلیل ما با تنوع سبک زندگی‌ها در حیات اجتماعی مواجه هستیم. این روند به‌طور خاص در مورد نسل زد‌ها صدق می‌کند. برخی تحقیقات از به وجود آمدن هویت بریکولاژ در نسل زد‌ها سخن گفته‌اند. (گنجی و دیگران، ۱۴۰۱) این نسل در مقایسه با نسل‌های قبل انتخاب‌گراتر است. این انتخاب‌گری بیشتر در حوزه‌های سبک زندگی، گذران اوقات فراغت و پوشش دیده می‌شود و رابطه نسل زد‌ها را با نسل‌های قبل دچار تنش می‌کند. (صمیم، ۱۳۹۸) آن‌ها بیش از نسل‌های قبل به دنبال لذت‌جویی، پیشرفت، موفقیت شخصی و تأکید بر اهداف عملی‌اند. البته این صفات در جوانان طبقات متوسط و بالا بیش از طبقات پایین رواج دارد. (قاضی‌نژاد و خرامان، ۱۳۹۳)

فردگرایی حوزه‌های مختلفی مانند خانواده، روابط جنسی، دینداری، تولیدات فرهنگی و مصرف و سبک زندگی را تحت تأثیر قرار می‌دهد.

در مورد الگوی تشکیل خانواده نسل زد، نوری و احمدی در نتیجه‌گیری تحقیق خود درباره «تبیین‌کننده‌های اجتماعی و فرهنگی ایده‌آل‌های ازدواج جوانان ۱۸-۳۰ ساله شهر شیراز» (۱۳۹۶) چنین می‌نویسند «تحولات ساختاری، اجتماعی و اقتصادی در جامعه به سمت کاهش اقتدار سنتی و مذهبی در جامعه و اشاعه و گسترش عقلانیت و فردگرایی پیش‌رفته و سرانجام به سمت مدل جهانشمول خانواده مدرن غربی با ویژگی‌هایی نظیر هسته‌ای بودن، فردمحوری، آزادی در انتخاب همسر، ازدواج در سنین بالا، باروری پایین و برابری جنسیتی پیش خواهد رفت.» (نوری و احمدی، ۱۳۹۶) تحقیقات نشان می‌دهند رشد فردگرایی با کاهش تمایل به فرزندآوری نیز پیوند دارد. (صادقی، ۱۳۹۵)

برخی نسل زد‌ها به همین دلایل ساختار خانواده را تغییر داده‌اند. ازدواج سفید یا هم‌باشی یکی از این ساختارهاست که در آن فرد مسئولیت‌های اجتماعی کمتری در خانواده بر عهده دارد و در مقایسه با خانواده سنتی بیشتر امکان حفظ فردیت خود را پیدا می‌کند. تجربه افرادی که

هم‌باشی (هم‌خانگی یا ازدواج سفید) را انتخاب کرده‌اند نشان می‌دهد که یکی از مهم‌ترین دلایل آن‌ها برای انتخاب این الگو، فردگرایی آن‌ها و دستیابی به برابری جنسیتی بیشتر -به‌ویژه در میان دختران- بوده است. (فتاحی و دیگران، ۱۴۰۰) این صورت از زندگی اگرچه ناپایدار است، اما در آن تعهد کمتری برای افراد در نظر گرفته می‌شود و مبتنی بر رضایت فردی و فردیت است. (سیدمیرزایی و دیگران، ۱۴۰۰)

رشد فردگرایی در حوزه روابط جنسی سبب شده است تا نسل زد با آزادی بسیار بیشتری به خود مجال تجربه‌های جنسی بدهد. به همین دلیل پردیس مهدوی یک دهه قبل از وقوع «انقلاب جنسی» در ایران سخن گفته است. (Mahdavi, 2009)

فردگرایی حتی شکل دینداری را در بخش‌های دیندار نسل جوان تحت تأثیر قرار داده است. برخی محققان از ظهور «دینداری خودمرجع» سخن گفته‌اند. «دینداری جوانان در این سنخ بدل به امری شخصی، غیرالزام‌آور، خصوصی، سلیقه‌ای، گزینشی، مبتنی بر تعقل، خرد فردی و مبتنی بر نپذیرفتن دگرسالاری نهادهای دینی بدل شده است و به سمت امری اقتضایی و لذت‌گرایانه سیر می‌کند.» (حسن‌پور و معمار، ۱۳۹۴: ۹۹) تحقیقات دیگری از فردی شدن و شخصی شدن دینداری سخن گفته‌اند. (هاشمی و نصیبی، ۱۴۰۰)

در دو حوزه مصرف و فضای مجازی، تحقیقات از علاقه وافر جوانان به نمایش تمایز و منحصربه‌فرد بودن سخن گفته‌اند. (نادری، ۱۴۰۱) حتی موسیقی‌نوازان جوان خیابانی، تلاش می‌کنند متمایز و منحصربه‌فرد باشند و خود را با تجربه حرفه‌ای‌شان معرفی کنند. (صمیم و اسپروز، ۱۳۹۴) همه این ویژگی‌ها ما را متقاعد می‌کند که از وجود یک تیپ خودگرا در میان نسل زد‌ها سخن بگوییم.

توجه به خود در حوزه مدیریت بدن نیز دیده می‌شود. برای نمونه در تحقیق عبدالحسینی و حقیقتیان (۱۳۹۶) آمده است که دختران و پسران جوان تلاش می‌کنند از طریق مدیریت متمایز بدن خود، برای خودشان هویت بسازند و خود را متفاوت از هنجارهای محیط اطرافشان معرفی کنند. در تحقیقی بر روی خالکوبی زنان از «خودتعیین‌گری هنجارشکنانه» به‌عنوان مقوله اصلی در فهم خالکوبی زنان جوان یزدی نام برده شده است. (افراسیابی و شریعتی‌نسب، ۱۳۹۸) در مطالعه‌ای دیگر توضیح داده شده است که نسل زد‌ها آشکارا درباره نیازهای جسمی و جنسی‌شان صحبت می‌کنند و تجربه‌هایشان در ارتباط با بدنشان را با دیگران به اشتراک می‌گذارند. (حسین‌زاده و اعتمادی‌فر، ۱۳۹۹)

برابری طلبی

نسل زد، دست‌کم در بخش‌هایی از آن نسلی است برابری طلب. این ویژگی به‌ویژه در مناسبات جنسیتی و ساختار خانواده و ترجیحات راجع به ازدواج خود را نشان می‌دهد. درک نسل زد از رابطه با جنس مخالف، درکی برابری‌طلبانه‌تر است. آن‌ها در ساختار خانواده و در نقش فرزندی به‌گونه‌ای تربیت شده‌اند که چندان زیر بار زور و سلسله‌مراتب نمی‌روند. انتظار آن‌ها استدلال و برخورد از موضعی برابر و مشارکت داده شدن در فرآیندهای زندگی خانوادگی است.

برای نمونه در تحقیقی با نام «روند تحول فرهنگ سیاسی نسل‌های اجتماعی شهر سنندج» نشان داده شده است که جوانان یعنی ۱۵ تا ۳۴ ساله‌ها در مقایسه با نسل‌های قبل به‌طور معنادارتری بیشتر به برابری جنسیتی باور دارند. (سجادی و مقصودی، ۱۳۹۸) تحقیقات دیگری نیز این موضوع را تأیید می‌کنند. (هاشمی و نصیبی، ۱۴۰۰؛ نوری و یاراحمدی، ۱۳۹۷)

زنان این نسل اغلب تحصیل کرده‌اند و به حقوق خود آگاهند و کمتر از گذشته زیر بار مناسبات سلسله‌مراتبی می‌روند. آن‌ها به حیات اجتماعی وارد شده‌اند و عرصه عمومی را زانه کرده‌اند.

تحقیق دیگری در زمینه «تأثیر شبکه‌های اجتماعی بر سبک زندگی نسل چهارم» (رضاییان و ادریسی، ۱۳۹۷) چنین نتیجه‌گیری کرده است که «شبکه‌های اجتماعی بدون در نظر گرفتن جنسیت بر سبک زندگی تأثیر یکسانی گذاشته‌اند و دختران همانند پسران، حقوق برابر، پوشش یکسان و اوقات فراغت متنوع‌تر را طلب می‌کنند؛ بنابراین باید شاهد هویت توده‌واری میان دختران و پسران باشیم.» (رضاییان و ادریسی، ۱۳۹۷: ۳۵)

بنا به نوشته رضا صمیم در اعتراضات دی‌ماه ۱۳۹۶ و آبان ۱۳۹۸، که نسل جوان مهم‌ترین نیروی حاضر در آن‌ها بود، اقتصاد یگانه مضمون سامان‌دهنده اعتراضات نبود. بلکه آزادی زن نیز در آن اعتراضات مضمونی حاضر بود. (صمیم، ۱۴۰۲)

تفاوت‌پذیری

نسل زد عمیقاً نسلی نسبی‌گراست. نتیجه نسبی‌گرایی، تضعیف دیدگاه‌های متصلب سنتی و افزایش تفاوت‌پذیری است. (هاشمی و نصیبی، ۱۴۰۰) مطابق نتایج تحقیق «روند تحول فرهنگ سیاسی نسل‌های اجتماعی شهر سنندج» همین ویژگی نسل زد (در این تحقیق ۱۵-۳۴ ساله‌ها) را بیشتر نماینده فرهنگ سیاسی دموکراتیک کرده است. (سجادی و مقصودی، ۱۳۹۸) آن‌ها کثرتی از سبک زندگی‌ها و سلاقی و ترجیحات را به یمن فضاهای مجازی و فیلم‌ها و سریال‌ها

دیده‌اند. به همین دلیل، دیدن تفاوت آن‌ها را متعجب نمی‌کند و به هراس نمی‌اندازد. آن‌ها سعی می‌کنند کمتر داوری کنند و از کسانی که زیاد داوری می‌کنند (جاجوها) زیاد خوششان نمی‌آید.

تفاوت نسلی

در مورد پدیده شکاف نسلی در ایران اجماعی در میان محققان وجود ندارد. برخی ترجیح می‌دهند از اصطلاح تفاوت نسلی استفاده کنند. برخی دیگر نه فقط قائل به وجود شکاف نسلی‌اند، بلکه از انفصال یا گسست نسلی سخن گفته‌اند. در یک نگاه حداقلی‌تر می‌توان از وجود شکاف‌هایی در حال گسترش میان نسل جدید و نسل قدیم سخن گفت. (دانش و دیگران، ۱۳۹۳) در این نگاه که اوایل دهه ۹۰، یعنی دوره نوجوانی و جوانی بخش‌های پیرتر نسل زد را توضیح می‌دهد ارزش‌های تعارض‌زای جوانان با نسل قبل چنین برشمرده شده‌اند «همنوایی با ارزش‌های جهانی، تأثیرپذیری از جریان‌های جهانی مصرفی، مدگرایی، حضور در مراسم جشن غیرمذهبی و پارتنری، نقش حیاتی لذت و اهمیت سرگرمی، تفکیک‌زدایی جنسیتی، پذیرش تجلی زیبایی زن در حوزه عمومی، عدم اصرار بر نشانه‌های دینی، ترجیح مسافرت سیاحتی، استفاده از رسانه‌ای غیر داخلی مثل ماهواره» (همان: ۲۸)

در مطالعه‌ای با نام «مطالعه دلایل و عوامل تفاوت دختران نسل زد با نسل‌های پیشین در ایران» (Parsakia et al, 2023) بر وجود انفصال میان نسل زد با نسل قبل تأکید شده است. از نظر محققان این مقاله نسل زد در سه حوزه با نسل پیش از خود دچار گسست است: نخست در حوزه کلامی. نسل زد از واژگانی استفاده می‌کند که برای نسل‌های قبل نامفهوم است. دوم در حوزه فعالیت: نسل زد فعالیت مشترک چندانی با نسل قبل ندارد. سوم در حوزه فرهنگی-اجتماعی: نسل زد گروه‌ها و خرده‌فرهنگ‌های خود را دارد و از حمایت‌ها و پیوندهای درونی نسلی برخوردار است اما اجتماع مشترک چندانی با نسل‌های قبل از خود ندارد. (رستمی و دیگران، ۱۴۰۲)

زندگی‌خواهی، محاسبه‌گری و بازاندیشی

نسل زد‌ها اهل محاسبه و هزینه و فایده‌اند. هزینه و فایده‌کردن آن‌ها در خدمت زندگی است. آن‌ها به خود زندگی بیش از هر چیز دیگری اهمیت می‌دهند و نمی‌خواهند زندگی را فدای چیزی کنند. بلکه می‌خواهند چیزهای دیگر را در خدمت زندگی درآورند. صدایی که در جریان

جنبش زن، زندگی، آزادی از نسل زد‌ها بلند شد، صدای همین زندگی‌خواهی بود. آن‌ها آزادی را هم برای زندگی می‌خواهند. از آنجا که آزادی زندگی بسیار بیش از بقیه از زنان سلب شده است، زن و زندگی و آزادی کنار هم قرار گرفتند. تحقیقات نشان می‌دهد آن‌ها اهل بازاندیشی‌اند. (هاشمی و نصیبی، ۱۴۰۰) زندگی‌خواهی و بازاندیشی آن‌ها را واجد خصلت‌های محافظه‌کارانه می‌کند. آن‌ها فقط تا حدی از مخاطره و ریسک استقبال می‌کنند، چون مدام وجه حساب‌گر و بازاندیشانه آن‌ها، مشغول هزینه و فایده است و به آن‌ها توصیه می‌کند تا «زندگی» را حفظ کنند و آن را به خطر نیندازند.

الگوی مصرف: نمایش تمایز

اغلب تحقیقات در این زمینه بر روی طبقات متوسط و بالا متمرکز بوده است. نسل زد در طبقه پایین چندان موضوع مطالعه نبوده است. در محدوده طبقات متوسط و بالا، از حیث الگوی مصرف تیپ‌های مختلفی درون نسل زد وجود دارند. برای نمونه مطالعه‌ای در حوزه عوامل مؤثر بر خرید پوشاک در میان جوانان، از دو دسته ارزش‌ها در میان جوانان خریدار پوشاک سخن گفته شده است: نخست ارزش‌های خودشکوفایی، برانگیختگی، حس تعلق و احترام به خود که ارزش‌های درونی نام‌گذاری شده است؛ دوم ارزش‌های حس پیشرفت، امنیت، محترم‌بودن، لذت، تفریح و روابط گرم با دیگران که ارزش‌های بیرونی نام‌گذاری شده است. (فرخیان و دیگران، ۱۳۹۵) این یافته‌ها حکایت از حضور دو تیپ در میان نسل زد‌ها دارد. تیپ فردگرا و تیپ ارتباط‌گرا. تحقیق دیگری نشان می‌دهد نیت‌های طبقه متوسط و بالا، زیبایی و خوش‌تیپی برایشان مهم است. دختران نیتِ طبقات متوسط و بالا، اغلب تجربه جراحی زیبایی، کاشت ناخن، تتوی ابرو و تزریق ژل داشته‌اند. پسرهای آن‌ها به باشگاه می‌روند تا بدن متناسب و زیبایی داشته باشند. بیشترین خریده‌های آن‌ها پوشاک، اکسسوری و لوازم آرایشی و بهداشتی است. (نادری، ۱۴۰۱) تحقیق دیگری که جوانان ۱۸ تا ۳۰ ساله پرسه‌زن در خیابان پاسداران سنندج را موضوع مطالعه قرار داده است چنین نتیجه می‌گیرد که «پراکتیس‌ها، قواعد و بازنمایی‌های فضایی حاکم بر این خیابان از پرسه‌زنان جوان سوژه‌هایی مدگرا ساخته و عمل فراخواندن جوانان به مصرف‌گرایی را با موفقیت انجام می‌دهد... جوانان در متن این نوع ساختارها و سامانه‌های فرهنگی حاکم به عمل «نمایش جوانی» (نمایش مردانگی و نمایش زنانگی) دست می‌زنند.» (محمدی و جهانگیر، ۱۳۹۷) در تحقیقی دیگر، مدگرایی، مصرف‌گرایی، برند و

شیک‌پوشی و تناسب ظاهر و سلامت بدن، ویژگی سبک‌زندگی جوانان ۱۸ تا ۳۰ ساله در دو منطقه ۲ و ۱۶ تهران برشمرده است. (خادمیان و کلهری، ۱۳۹۹) غفاری و دیگران (۱۳۹۷) همین ویژگی‌ها را به‌عنوان صفات جوانان برخوردار تهرانی (بچه پولدارهای تهرانی) برشمرده‌اند. در تحقیقی با نام «مصرف‌نمایشی جوانان، آینده مصرف‌گرایی» (نوربخش و دیگران، ۱۳۹۷) جوانان ساکن مناطق شمالی شهر تهران دارای فردگرایی بالا، مادی‌گرایی، مصرف‌نمایشی و تجملاتی بوده‌اند. می‌توان گفت علایق مصرفی آن‌ها تا حد زیادی تحت تأثیر تبلیغات نظام بازار شکل می‌گیرد. (صدفی و بابایی، ۱۳۹۳)

تحقیق دیگری با مطالعه حضور جوانان در حیات شبانه روبه‌روی باغ فردوس، انگیزه‌های جوانان از این حضور را ساختن الگویی متمایز از الگوی شهروندی مطلوب حکومت دانسته است. جوانان با پوشش و ظاهری متفاوت، با نواختن و گوش دادن به موسیقی‌های پاپ و راک، جمع‌شدن و برقراری تعاملات اجتماعی، از نظارت والدین و هنجارهای سیاست‌گذاران شهری فرار می‌کنند و اوقات فراغتشان را در فضایی خارج از کنترل خانواده و دولت می‌گذرانند. (صمیم و دیگران، ۱۴۰۱)

تمایل به نمایش تمایز، در استفاده نسل زد از فضای مجازی نیز دیده می‌شود. نسل زد کم‌حوصله است. تمایل چندانی به نوشتن مطالب طولانی ندارد. الگوی رفتاری او در اینستاگرام به‌مثابه محبوب‌ترین و پرکاربرترین شبکه مجازی در ایران، بارگذاری تک‌عکس، کامنت‌های کوتاه و لایک است. مضمون عکس‌ها و کامنت‌ها و نوشته‌های کوتاه همراه عکس‌ها، معمولاً بازنمایی زندگی خوب و موفق فردی است. زندگی‌ای که ایده‌آل است، افراد در آن حال خوشی دارند و خبری از مشکلات جهان واقعی در آن نیست. (صلواتیان و دیگران، ۱۳۹۹ ب) جوانان از اینستاگرام برای نمایش خود استفاده می‌کنند و حریم خصوصی‌شان را در این فضا به اشتراک می‌گذارند. (سامانی و فراهانی، ۱۳۹۵) آن‌ها موفقیت را در دسترس می‌خواهند، میل به «دستیابی به نتایج سریع و آنی» دارند و تلاش می‌کنند همان را به نمایش بگذارند و نشان بدهند که متمایزند. (هاشمی و نصیبی، ۱۴۰۰) تحقیقی در مورد نیت‌های طبقات متوسط و بالا خاطرنشان می‌کند که نیت‌ها حاضرند برای جلب فالوور و لایک و کامنت دست به هر کاری بزنند. (نادری، ۱۴۰۱)

حضور در فضای مجازی (۲) ارتباط جویی؛ نیاز به حمایت و محبت

نسل زد فرزند دوره‌ای است که روابط خانوادگی در آن به تدریج کمتر شده است و هویت محله‌ای و مفهوم همسایگی نیز رنگ باخته است. نسل زد، فرزند آپارتمان‌هایی است که در آن‌ها ارتباطات فیزیکی جای خود را به ارتباطات مجازی داده است. آن‌ها از همان آغاز کودکی احساس تنهایی کرده‌اند و تلاش کرده‌اند تنهایی‌شان را در فضای مجازی جبران کنند. بخشی از نسل زد برای ورود به حیات اقتصادی دچار دشواری است و چنانچه قبلاً اشاره شد، در دسته «نییت‌ها» قرار می‌گیرند. نییت‌ها به‌طور مضاعفی با احساس تنهایی، بی‌اعتباری و نیاز به پذیرش و احساس تعلق به جمع‌ها و به رسمیت‌شناختن در جمع‌ها روبه‌رو هستند. (نادری، ۱۴۰۱)

در تحقیقی با نام «انگیزه‌ها و الگوهای هشتگ‌گذاری بومیان دیجیتال ایرانی در اینستاگرام» (صلواتیان و دیگران، ۱۳۹۹)، حفظ ارتباط با دوستان و بقیه، تأثیرگذاری روی بقیه، نشان دادن تعلق به اجتماعی معین و محبت کردن به دیگران در زمره مهم‌ترین انگیزه‌های حضور در اینستاگرام ذکر شده است؛ بنابراین می‌توان از تویی ارتباط‌جو در میان نسل زد‌ها سخن گفت.

مشابه همین الگوی رفتاری را می‌توان در دلایل علاقه نسل زد به فرهنگ کره‌ای دید. موجی از اقبال به فرهنگ کره‌ای، از سریال‌ها گرفته تا گروه‌های موسیقی و حتی آموزش زبان کره‌ای در میان نسل زد به راه افتاده است. این پدیده در ایران «موج کره‌ای» نام‌گذاری شده است. (ذکایی و عزیزی، ۱۳۹۴) ویژگی فرهنگ کره‌ای مورد علاقه نسل زد ایرانی، خوش‌بینی به آینده، امیدواری، سخت‌کوشی و انتقال ذهنیت در دسترس بودن موفقیت به افراد است. این گروه‌ها افراد را دعوت می‌کنند که سلامت و تناسب‌اندام را جدی بگیرند. ورزش کنند. انتقادها و تخریب‌ها را تحمل کنند و برای موفق شدن در زندگی تلاش کنند. معمولاً علاقه‌مندی به فرهنگ کره‌ای با عضویت در گروه‌های هواداری مانند اکسو یا بی‌تی‌اس آرمی همراه است. آن‌ها به این گروه‌ها احساس تعلق می‌کنند، چون با حمایت از این گروه‌ها، حمایت و محبت دریافت می‌کنند. (خیامی و بادین‌فکر، ۱۴۰۱) در واقع تنهایی آن‌ها در جهان واقعی ایران که با محدودیت منابع، آینده بی‌چشم‌انداز و امکان کم موفقیت همراه است، با حضور در فضاهای مجازی که به افراد امید می‌دهند و آن‌ها را با جماعت‌هایی پیوند می‌زنند جبران می‌شود.

نسل زد در طبقات پایین

تحقیقات اندک انجام شده روی جوانان طبقات پایین بیشتر از منظر آسیب‌شناسانه و در حوزه‌هایی مانند اعتیاد و روسپیگری انجام شده است. در عین حال برخی تحقیقات به مطالعه سبک زندگی و مشکلات جوانان طبقات پایین پرداخته‌اند. بخش زیادی از نسل زدی‌های طبقه پایین، مجبور بوده‌اند از کودکی برای تأمین معیشت خود و خانواده کار کنند و بخشی از بار خانواده را به دوش بکشند. آن‌ها را می‌توان تیپ خانواده‌گرا نامید. شرایط دشوار اقتصادی هیچ چشم‌انداز معلومی در برابر آن‌ها قرار نمی‌دهد. آن‌ها به‌طور فرساینده‌ای با عوارض تورم درگیرند و همین مسئله آن‌ها را از رسیدن به آینده‌ای بهتر ناامید می‌کند. ایده‌آل آن‌ها رسیدن به پول است، با سرعتی هر چه بیشتر. تفریحات و سرگرمی‌هایشان وابسته به داشتن پول است. اگر پول نداشته باشند نه می‌توانند با دوستانشان به تفریح بروند، نه می‌توانند سراغی از جنس مخالف بگیرند. (افراسیابی و بهارلویی، ۱۳۹۹) در عین حال به نظر می‌رسد از حیث ذهنی ارزش‌ها و ایده‌آل‌های آن‌ها چندان تفاوتی با نسل زدی‌های طبقه متوسط و بالا ندارند. آن‌ها هم دوست دارند تفریح و سرگرمی و لذت داشته باشند، آن‌ها هم می‌خواهند بدنشان را مدیریت کنند و نشان بدهند که موفق و متمایزند. در تفریحات فعلی پسران آن‌ها پرسه‌زنی در پارک‌ها، ورزش‌هایی مثل فوتبال و کشتی و ورزش زورخانه‌ای برجسته است. دختران آن‌ها با محدودیت‌های بیشتری روبه‌رویند و نمی‌توانند به راحتی پسران در فضای بیرون از خانه حضور پیدا کنند. دختران در خانه یا به مادر کمک می‌کنند یا هنرهای کاربردی‌ای مانند خیاطی و گلدوزی یاد می‌گیرند تا بتوانند در اقتصاد خانواده مؤثر باشند. (سهراب‌زاده و دیگران، ۱۳۹۶)

چارچوب نظری پژوهش

آغاز مفهوم‌سازی جامعه‌شناسانه درباره مفهوم نسل را به مقاله «مسئله نسل‌ها»^۱ به قلم کارل مانهایم نسبت می‌دهند. (Costanza et al, 2023) مانهایم طرح مسئله نسل‌ها را برای فهم شتاب تغییرات اجتماعی در جامعه زمان خویش ضروری می‌داند. طرح این مسئله به دست متفکر مارکسیستی مانند مانهایم بعدها با نقدهای فراوانی روبه‌رو شد. گویی مانهایم با این مقاله درصدد جایگزینی مفهوم نسل به جای طبقه برآمده بود. به‌ویژه که مانهایم در مقاله‌اش جایگاه‌های نسلی را با جایگاه‌های طبقاتی مقایسه می‌کند: «امر تعلق داشتن به طبقه‌ای واحد و امر تعلق داشتن به

¹ The Problem of generations

نسل یا گروه سنی واحد، این وجه مشترک را دارند که هر دو به افراد سهیم در آن‌ها جایگاهی مشترک در فرآیند اجتماعی و تاریخی می‌بخشند و از این راه آن‌ها را به گستره خاصی از تجربه بالقوه محدود می‌کنند و به شیوه اندیشه و تجربه‌ای از نوعی مشخص و گونه‌ای خاص از عمل تاریخی متناسب علاقه‌مند می‌سازند.» (مانهایم، ۱۳۸۹: ۴۵۰) مانهایم مسئله نسل‌ها را در ایامی مطرح کرد -دهه ۲۰ میلادی- که تحولات اجتماعی در آلمان شتابی بی‌سابقه یافته بود. از نگاه او جوانان در شکل‌دهی به این تحولات نقشی محوری داشتند. بعدتر تحولات نسلی در حوادث می ۱۹۶۸، تئوری مانهایم را بسیار باورپذیرتر کرد. در آن دوره نیز بخش‌هایی از جوانان و دانشجویان نه ضرورتاً از طبقات پایین به خیابان‌ها آمدند و به نیروی اصلی تغییرات اجتماعی و فرهنگی بدل شدند؛ بنابراین به‌طور کلی بخشی از اهمیت مسئله نسل برای مطالعات جامعه‌شناسانه، تحلیل نقش نسل جوان در ایجاد یا تسریع تغییرات اجتماعی و فرهنگی و گذار جامعه از ارزش‌ها و نگرش‌های قدیم به ارزش‌ها و نگرش‌های جدید است. مانهایم می‌نویسد «اگر فرآیند اجتماعی مستلزم تغییر نسل‌ها نمی‌بود، انگیزه‌های تازه‌ای که می‌توانند تنها از سازواره‌های تازه سرچشمه گیرند، ممکن نبود در وجود نمایندگان سنت انعکاس یابند.» (همان: ۴۶۶)

مانهایم در مقاله مسئله نسل‌ها برای تعریف نسل از سه مفهوم محوری استفاده می‌کند. «جایگاه نسل»، «واقعیت بالفعل نسل» و «واحد نسل».

از نظر او تمایز هر نسل با نسلی دیگر، در تفاوت جایگاه آن نسل است. جایگاه نسل، امری تاریخی، اجتماعی است و قابل تقلیل به مشابهت‌های سنی و زیستی نیست. از نظر مانهایم «همانندی جایگاه را می‌توان فقط با مشخص کردن ساختاری تعریف کرد که گروه‌های دارای جایگاه در درون و از طریق آن در واقعیت تاریخی اجتماعی پدید می‌آیند. موقعیت طبقاتی بر پایه وجود ساختار اقتصادی و قدرت تغییرپذیری در جامع استوار بود. جایگاه نسل بر پایه وجود ضرابهنگ زیستی در وجود آدمی - عوامل زندگی و مرگ، گستره محدود زندگی و سالخوردگی - قرار دارد. افرادی که به نسل واحدی تعلق دارند و در یک سال متولد شده‌اند، از جایگاه مشترکی در بُعد تاریخی فرآیند اجتماعی بهره‌مندند.» (همان: ۴۴۹) مانهایم ادامه می‌دهد «فقط در جایی می‌توانیم به‌درستی درباره اشتراک جایگاه یک نسل سخن بگوییم که معاصران مشخصاً در موقعیتی باشند که به‌عنوان گروهی یکپارچه در تجربه‌های مشترکی مشارکت کنند.» (همان: ۴۵۹-۴۶۰) اما صرف داشتن تجربه مشترک برای بدل شدن به نسل کافی نیست. به همین دلیل مانهایم از مفهوم دوم «واقعیت بالفعل نسل» استفاده می‌کند. مانهایم پیش‌تر در همین مقاله به

تمایز «موقعیت طبقاتی» و «طبقه آگاهانه» اشاره کرده است. به نظر می‌رسد در تمایزگذاری میان «جایگاه نسل» و «واقعیت بالفعل نسل» همین تمایز را مدنظر داشته است. به نظر مانهایم «ما فقط جایی درباره نسل به منزله واقعیتی بالفعل سخن خواهیم گفت که میان اعضای یک نسل - به سبب قرار داشتن در معرض نشانه‌های اجتماعی و فکری فرآیندی از ثبات‌زدایی پویا - پیوندی مشخص پدید آید.... افراد هم‌سن و سال فقط تا جایی در مقام نسلی بالفعل با یکدیگر پیوند داشته‌اند و دارند که در جریان‌های اجتماعی و فکری مختص جامعه و دوره خود مشارکت کنند و تجربه‌ای فعال یا منفعل درباره تأثیرات متقابل نیروهایی داشته باشند که موقعیت جدید را شکل می‌دهند.» (همان: ۴۶۸) بنابراین به وجود آمدن پیوند مشترک میان افراد نسل ضروری است تا نسل بتواند خود را به‌مثابه واقعیتی بالفعل تجربه کند. اما آیا نسل کلیتی است یکپارچه؟ پاسخ مانهایم منفی است. او در چارچوب یک «جامعه‌شناسی صوری» به موقعیت اجتماعی-تاریخی‌ای می‌پردازد که در آن تجربیات و پیوندهای نسلی شکل می‌گیرد. اما محتوای این تجربیات در میان افراد یک نسل می‌تواند متمایز باشد. اصطلاح «واحد نسلی» در اینجا استفاده می‌شود تا میان محتواهای مختلف و گاه متضاد ایجاد شده در تجربیات یک نسل تمایز ایجاد شود. اما از نظر مانهایم همه این محتواهای متمایز، محصولات وضعیت و تجربه‌ای مشترک‌اند. او در این باره می‌نویسد «جوانانی که مسائل تاریخی مشخص همانندی را تجربه می‌کنند، می‌توان گفت که بخشی از نسل بالفعل همانندی به شمار می‌روند، درحالی‌که آن گروه‌های درون نسل بالفعل همانندی که به شیوه‌های گوناگون خاصی بر مواد و مصالح تجربه‌های مشترکشان می‌افزایند واحدهای نسل جداگانه را تشکیل می‌دهند.» (همان: ۴۶۹) به‌رغم وجود واحدهای نسل درون نسل، از نظر مانهایم هر نسل دارای کلیتی است که به او اجازه می‌دهد از «سبک نسل»^۱ سخن بگوید. این دیدگاه ملهم از مانهایم بعدتر در آراء جامعه‌شناسان دیگری بسط داده شد. شدت استفاده از واژه نسل و تحلیل‌های نسلی در فضای بعد از می ۱۹۶۸، تا بدان‌جا افزایش یافت. گفته می‌شود برای اولین بار در جریان این حوادث مارگارت مید از اصطلاح «شکاف نسلی» برای توضیح اعتراضات جوانان استفاده کرد. (Nora, 1996) تحلیل‌های متکی بر نسل در این دوران به‌قدری توسعه پیدا کرد که واکنش‌های منتقدانی را برانگیخت. رابرت هول از نخستین کسانی بود که با نگارش کتاب «نسل ۱۹۱۴» (۱۹۷۹) به نقد محور قرار دادن نسل در تحلیل‌های

¹ generation style

جامعه‌شناسانه پرداخت. هول با جعل دو واژه «نسل‌گرا»^۱ و «نسل‌گرایی»^۲ به نقد ارائه تصاویر ذات‌گرایانه و کل‌گرا از نسل پرداخت. او در این باره می‌نویسد «در عصری که نخبگان اروپایی به نیاز خود به پیروان پی بردند، ایده نسلی دربردارنده امکان وسوسه‌انگیز نوع جدیدی از شکل‌گیری توده داشت که با سن، ذهنیت و تجربه تعریف می‌شد نه با درآمد، منزلت یا منافع. این ایده، مدعی امکان اتصال بالقوه‌ای شد میان افراد ممتازی که قادر به شکل دادن به نگرش‌ها بودند با توده‌هایی که می‌توانستند این ایده‌ها را در عمل سیاسی به کار برند. برای اروپایی‌هایی که به دنبال جایگزینی برای تعیین‌گرایی طبقاتی بودند، ایده نسلی از آن حیث جذاب بود که امکان نوع جدیدی از ائتلاف سیاسی را توضیح می‌داد.» (Wohl, 1979: 208) از نظر هول ایده نسلی واجد «تعیین‌گرایی بیولوژیک»^۳ بود که هیچ پایه‌ای در واقعیت اجتماعی نداشت. این ایده دلالت بر آن داشت که مراحل زندگی زندانی هستند که رهایی از آن ناممکن است و ارتباط میان نسل‌ها امکان‌ناپذیر است. این ایده، بیشتر بودن تفاوت‌های میان گروه‌های سنی در مقایسه با تفاوت‌های درون آن‌ها را بدیهی می‌انگاشت. ... این ایده با قرار دادن منافع طبقاتی ذیل ارزش‌های نسلی اهمیت تقسیمات اجتماعی را دچار ابهام کرد.... ایده نسلی بر ترکیب عجیبی از ایدئالیسم و تعیین‌گرایی نسلی استوار شده بود که بیش از آنکه درک ما از جنبش‌های اصلی دوران را روشن کند، آن را دچار ابهام کرد.» (Ibid, 236-237)

از آن زمان تاکنون آثار مختلفی نسل‌گرایی را نقد کرده‌اند. محورهای عمده نقد نسل‌گرایی عبارت بوده است از:

- ۱- جبرگرایی نسلی و نادیده گرفتن فردیت و عاملیت
- ۲- نادیده گرفتن تفاوت‌های گروه‌های درون نسلی
- ۳- نادیده گرفتن شباهت‌های میان نسل‌ها
- ۴- تعمیم ناروای رفتار بخشِ آوانگارد نسل به کل نسل (نگ به Hazlett, 1998؛ Purhonen, 2016؛ Roberts, 2020)

همین انتقادات سبب شده است که منتقدین، تحقیقاتی را که موارد فوق را در نظر نمی‌گیرند «نسل‌گرایی عامیانه» یا «نسل‌گرایی فولکلور» بدانند. به این دلیل که این تحقیقات یا به نظرات عوام درباره نسل‌ها شبیه می‌شود یا به برخی آثار فرهنگی و ادبی درباره نسل. (Purhonen, 2016)

¹ generationalist

² generationalism

³ biological determinism

نسل‌گرایی عامیانه یا فولکلور از طریق رسانه‌ها در جامعه نفوذ می‌کند و بدل به بخشی از عقاید جامعه می‌شود. بخش‌هایی از تحقیقات بازار نیز با برجسب‌زنی‌های مداوم دسته‌بندی‌های نسلی را تقویت می‌کنند. (Purhonen, 2016; White, 2013) در سطح جهانی اصطلاحاتی مانند «بومرها»، «هزاره‌ها» و «نسل زد». در ایران «دهه شخصی‌ها»، «دهه هشتادی‌ها» و پس از اعتراضات سال ۱۴۰۱ «نسل زد» اصطلاحاتی‌اند که رسانه‌ها سر زبان‌ها می‌اندازند و در بخش‌هایی از جامعه نیز تکرار می‌شوند.

اما این برجسب‌زنی‌ها و مرکزشی‌های فاقد دقت علمی، چرا به وجود می‌آیند و به چه کار می‌آیند؟ پاسخ به این پرسش‌ها ما را به حوزه‌ای از جامعه‌شناسی هدایت می‌کند - جامعه‌شناسی طبقه‌بندی^۱ یا جامعه‌شناسی مقوله‌بندی^۲ - که مباحث آن در دهه‌های پایانی قرن بیستم عمدتاً به همت پی‌یر بوردیو بسطی بی‌سابقه یافت. بوردیو در درس‌گفتارهای خود در کالژ دو فرانس در سال‌های ۱۹۸۱-۱۹۸۲، به تفصیل مسئله طبقه‌بندی را موضوع بحث قرار می‌دهد. او مسئله طبقه‌بندی را ذیل نزاع برای کسب قدرت نمادین در جامعه مطالعه می‌کند. از نظر او دسته‌بندی کردن و قرار دادن چیزها - و از جمله انسان‌ها - در جای معین، و مرکزشی بین دسته‌های مختلف، بخشی از منازعه برای کسب قدرت نمادین در جامعه است. آن‌کس که دسته‌بندی می‌کند و دسته‌ها را نام‌گذاری می‌کند و مرز میان دسته‌ها را معین می‌کند در واقع با اعمال قدرتش به درک افراد از جایگاه خود و از جامعه شکل می‌دهد. به واسطه همین اعمال قدرت، مرزهایی شکل می‌گیرند که گاه چنان متصل‌اند که عبور از آن‌ها ناممکن است. به این ترتیب آن‌کس که قدرت دسته‌بندی و نام‌گذاری دارد، دارای قدرت «به رسمیت‌شناسی» و «طرد» است. افراد یا گروه‌ها یا رسانه‌ها به میزانی که از سرمایه نمادین^۳ برخوردار باشند می‌توانند در میدان منازعه نمادین برای طبقه‌بندی^۴ قدرت بیشتری داشته باشند. (Bourdieu, 2019) از نظر بوردیو «هدف نزاع نمادین آن است که با تغییر دادن درک گروه‌ها از خود و دیگران، گروه‌ها، روابط بین آن‌ها، مرزهایشان و سلسله‌مراتب‌ها را تغییر دهد. بنابراین چالش، تغییر قواعد دیدن و تقسیم‌بندی کردن است، چرا که هیچ دیدگاهی نیست که تقسیم‌بندی نکند. به محض اینکه طبقه‌ای را مفروض بگیرم، بر طبقه مکمل آن نیز دلالت می‌کنم.» (Bourdieu, 2019: 88)

¹ sociology of classification

² sociology of categorization

³ symbolic capital

⁴ struggle for classification

همین چارچوب نظریِ بوردیویی الهام‌بخش برخی پژوهشگران برای مطالعه انتقادی تقسیم‌بندی نسل‌ها بوده است. (Purhonen, 2016; White, 2020) اگرچه مفهوم نسل هیچ‌گاه در مرکز تحلیل‌های بوردیو قرار نداشته است، اما چارچوب نظری او به‌ویژه از حیث توجه به نقش قدرت و منافع در دسته‌بندی‌ها برای تحلیل دسته‌بندی‌های نسلی مناسب است.

پرسش‌های پژوهش

پرسش‌های اصلی این پژوهش عبارتند از:

- ۱- نسل زد چه شباهت‌ها و تفاوت‌هایی با نسل‌های قبل از خود دارد؟
- ۲- با توجه به ارزش‌ها و نگرش‌های اجتماعی، در میان نسل زد‌ها چه تیپ‌هایی قابل‌رؤیت است؟

روش تحقیق

پژوهش با روش پیمایش و شیوه نمونه‌گیری مکان-زمان (T¹LS) در میادین شهری مناطق ۲۲گانه تهران انجام شد. جامعه آماری شهروندان ۱۵ تا ۶۵ ساله ساکن مناطق ۲۲ گانه شهر تهران بوده است. نمونه آماری بازنما برای شهر تهران از فرمول کوکران^۲ با حجم ۱۲۱۸ نفر و همچنین دارای مقدار اپتیمم به تفکیک نسل‌ها (متوسط ۴۰۰ نفر در هر نسل) برآورد شده است. این نمونه به‌صورت مساوی و نمایا در سه دسته ۱۵-۲۷ ساله (نسل زد یا دهه هشتادی‌ها)، ۲۸-۴۲ ساله (نسل هزاره یا دهه شصتی‌ها) و ۴۳ تا ۶۵ ساله (نسل متولدین قبل از انقلاب) تقسیم شده است. نرخ پاسخگویی ۴۲٪ بوده است.

ابزار مورد استفاده پرسش‌نامه‌ای ساخته‌شده توسط محققین، با ۱۱۶ گویه در قالب ۳۴ سؤال بر اساس مرور ادبیات جهانی و داخلی در مورد ویژگی‌های نسل‌ها با تمرکز بر نسل زد بوده است. این پرسش‌نامه توسط مرکز افکارسنجی دانشجویان ایران (ایسپا) با توجه به نتایج پایلوت در سه منطقه ۳، ۱۱، ۱۷ از محدوده شمال، جنوب و مرکز شهر تهران اصلاح و نهایی شد.

پرسشگری در ۱۰۳ میدان پرتردد شهر تهران انجام شد. این نقاط تا حد ممکن در سطح شهر پراکنده انتخاب شدند تا هم پوشش درآمدی و هم پوشش جغرافیایی در طرح برای هر

¹ time location sampling

² Cochran formula for sample size

منطقه داده شود، به طوری که معرف جامعه مورد مطالعه باشند. پرسشگران در ابتدای پرسشنامه، علاوه بر پرسش از سن، از ساکن بودن پاسخگو در منطقه اطمینان حاصل کرده‌اند.

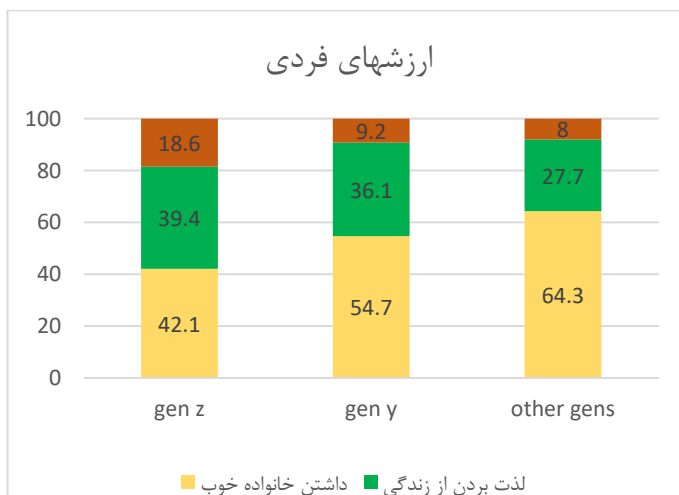
یافته‌ها

نسل زد در پیمایش اجتماعی تمایزهای نسلی

در این بخش یافته‌های پیمایش انجام شده در سطح شهر تهران را ارائه خواهیم کرد.

ارزش‌های فردی: لذت و خانواده

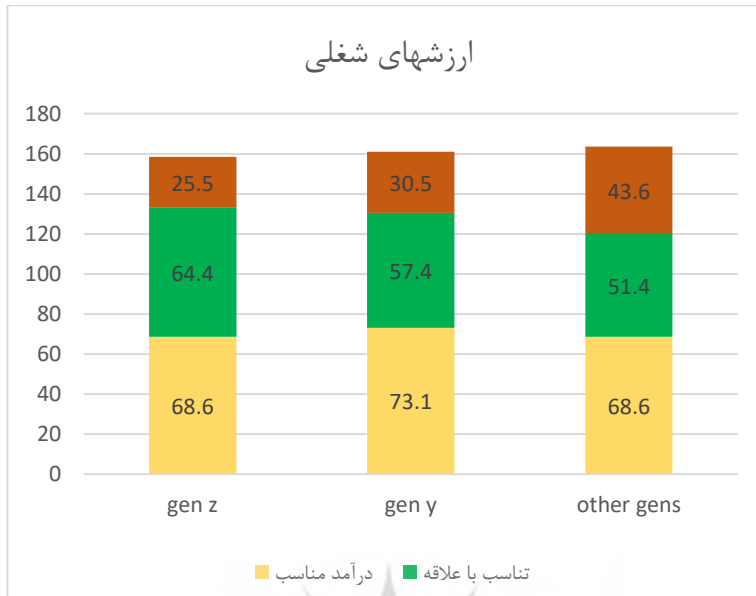
برای پی بردن به نظام ارزشی نسل‌های مختلف از آن‌ها خواستیم مهم‌ترین اولویت‌شان را از بین سه گزینه داشتن خانواده خوب، لذت بردن از زندگی و داشتن شغل مناسب انتخاب کنند. همچنان برای همه نسل‌ها داشتن خانواده خوب اولویت تعداد بیشتری است. هرچند در نسل زد‌ها از میزان آن کاسته شده است. می‌توان گفت کسر بزرگ‌تری از نسل زد به موفقیت شخصی (شغل و لذت) می‌اندیشد. وجه اصلی موفقیت برای آن‌ها موفقیت اقتصادی است. آن‌ها فکر می‌کنند موفقیت اقتصادی پایه دیگر شکل‌های موفقیت از جمله لذت بردن و داشتن خانواده خوب است. تمایز بین نسل زد و نسل هزاره چندان زیاد نیست، اما با نسل‌های قبل‌تر اختلافات معنادارتری وجود دارد. به نظر می‌رسد دهه شصتی‌ها از حیث ارزشی، زمینه‌گذار از ارزش‌های نسل انقلاب به نسل زد را فراهم کرده‌اند. با توجه به این یافته می‌توانیم دو تیپ مختلف را در نسل زد تشخیص دهیم. تیپ اول تیپی که لذت را اصل قرار می‌دهد. تیپ دوم تیپی که خانواده را اصل قرار می‌دهد. تیپ اول را می‌توان تیپ خودگرا-موفقیت‌خواه نامید و تیپ دوم را تیپ خانواده‌گرا-رابطه‌خواه.

ارزش‌های شغلی: درآمد و علاقه

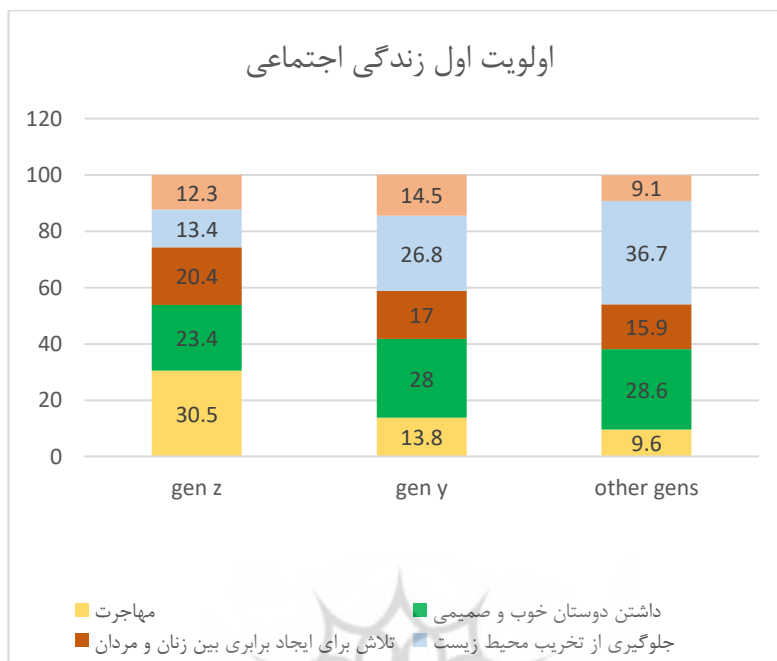
ما در مورد ارزش‌های شغلی نیز از مخاطبان پرسیدیم. برای همه نسل‌ها درآمد بیشترین اولویت را دارد. در زمینه ارزش‌های شغلی شکاف اصلی میان نسل زد و نسل انقلاب است. کسر بسیار کوچک‌تری از نسل زد‌ها (حدود ۲۵ درصد) از حیث شغلی به مفید بودن برای جامعه اهمیت می‌دهند. درحالی‌که ۴۳ درصد از نسل متولد قبل از انقلاب به مفید بودن برای جامعه اهمیت داده است. همچنین تناسب داشتن شغل با علاقه با جوان‌تر شدن نسل‌ها اهمیت بیشتری پیدا می‌کند. این داده‌ها حکایت از وجود تیپی سوم در میان نسل زد‌ها می‌کند. تیپ جامعه‌گرا-دیگرخواه که مفید بودن برای جامعه را ترجیح می‌دهد. این تیپ در کنار تیپ خودگرا-موفقیت‌خواه و تیپ خانواده‌گرا-رابطه‌خواه سه تیپ اصلی در میان نسل زد‌ها هستند. تعداد جامعه‌گرایان به‌وضوح از دو تیپ دیگر کمتر است.

ارزشهای شغلی

اولویت اول زندگی اجتماعی: مهاجرت

با توجه به اینکه حدس می‌زدیم اولویت‌های فردی و شغلی، نسبت به سایر اولویت‌ها برای اغلب افراد، برتری داشته باشند، آن‌ها را در پرسش‌های جداگانه‌ای پرسیدیم. پس از آن از اولویت‌های اجتماعی افراد پرسیده‌ایم. بیشترین اولویت نسل زد‌ها (۳۰ درصد) مهاجرت است، درحالی‌که برای نسل متولد قبل از انقلاب، بیشترین اولویت محیط‌زیست است. (۳۶ درصد) این یافته تا حدی خلاف روندی است که در کشورهای غربی دیده می‌شود. یعنی اولویت داشتن محیط‌زیست برای نسل زد‌ها، فقط ۱۳ درصد نسل زد‌ها اولویت اولشان را محیط‌زیست اعلام کرده‌اند. در ایران با پیرتر شدن نسل‌ها محیط‌زیست به‌مثابه اولویت اول اهمیت بیشتری پیدا کرده است. برای ۲۳ درصد از نسل زد‌ها داشتن روابط دوستانه و صمیمی اولویت اول بوده است. برای ۲۰ درصد از نسل زد‌ها تلاش برای برابری زنان و مردان اولویت اول بوده است. بنابراین سه تیپ خودگرا، رابطه‌گرا و جامعه‌گرا را می‌توان در این شیوه انتخاب اولویت تشخیص داد. نمودار داده‌های مربوط به اولویت اول در نسل‌های مختلف به شرح زیر است:

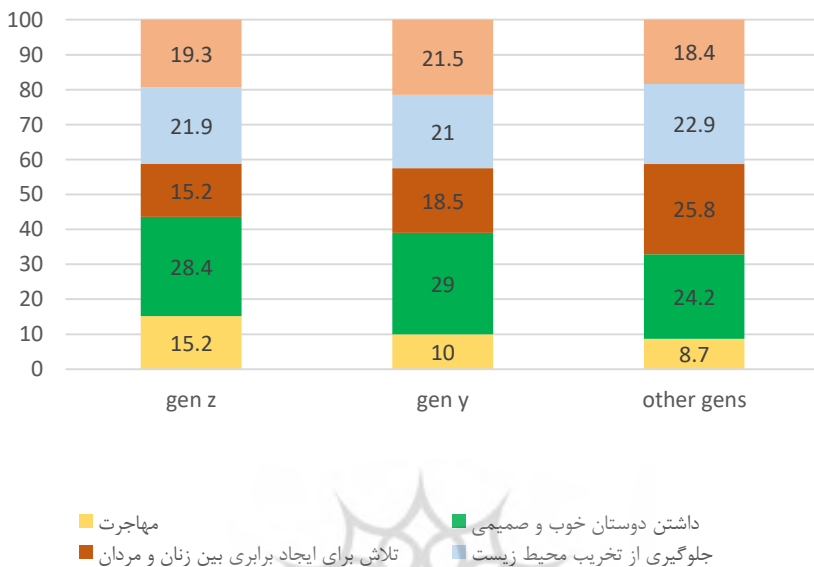
در اینجا نیز می‌توان تیپ‌های مختلف را مشاهده کرد. ۳۰ درصدی با اولویت مهاجرت، و ۱۲ درصد، با اولویت داشتن اندام زیبا و ظاهر متناسب را می‌توان تیپ خودگرا دانست. ۱۳ درصدی که به جلوگیری از تخریب محیط‌زیست اهمیت داده‌اند و ۲۰ درصدی که به تلاش برای برابری زنان و مردان اهمیت داده‌اند را می‌توان تیپ جامعه‌گرا دانست. ۲۳ درصدی هم که به داشتن دوستان خوب و صمیمی اولویت داده‌اند را می‌توان تیپ رابطه‌خواه دانست.

اولویت دوم زندگی اجتماعی: دوستان خوب و صمیمی

۲۸ درصد از نسل زد‌ها مهم‌ترین اولویت دوشان را در زندگی داشتن دوستان خوب و صمیمی اعلام کرده‌اند. ۲۱،۹ درصد از آن‌ها جلوگیری از تخریب محیط‌زیست و ۱۹ درصد داشتن ظاهر زیبا و اندام متناسب را به‌عنوان اولویت دوم برگزیده‌اند. بنابراین اولویت‌های بخش قابل‌توجهی از نسل زد، به ترتیب مسائل فردی (مهاجرت، موفقیت)، رابطه با اطرافیان (دوستان و خانواده) و در نهایت مسائل اجتماعی (محیط‌زیست، زنان) است.

نمودار اولویت دوم زندگی اجتماعی پاسخگویان به شرح زیر است:

اولویت دوم زندگی اجتماعی

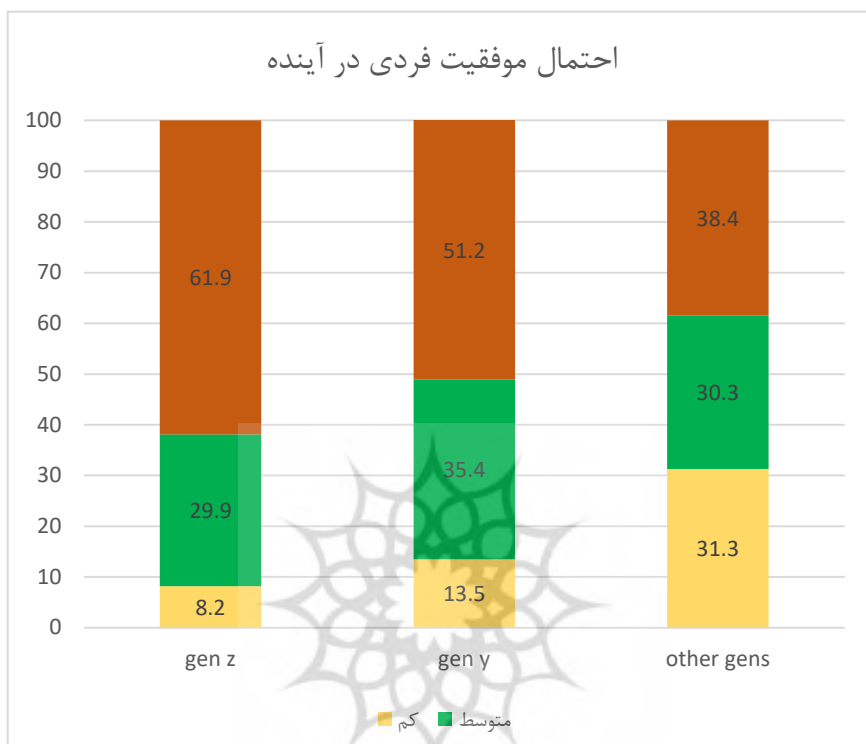
تصور از آینده: موفقیت شخصی در شرایط زوال اجتماعی

در این زمینه ما سه پرسش از پاسخگویان پرسیدیم. نخست درباره اعتماد افراد به همدیگر. همسو با یافته‌های سایر تحقیقات اجتماعی چند دهه اخیر، میزان اعتماد اجتماعی زیاد و خیلی زیاد بدون معناداری تفاوت‌های بین نسلی بسیار کم است. فقط ۶٫۷ درصد پاسخگویان مردم را زیاد و خیلی زیاد قابل اعتماد می‌دانند. این داده با داده‌های موج چهارم پیمایش ملی ارزش‌ها و نگرش‌های ایرانیان که در پاییز ۱۴۰۲ در سطح ملی انجام شده کاملاً همسو است.

همچنین از پاسخگویان پرسیده‌ایم چقدر احتمال می‌دهند در ۵ سال آینده وضع کشور بهتر شود. در این زمینه نیز در حدود ۷۰ درصد پاسخگویان به میزان کم و خیلی کم احتمال داده‌اند که در ۵ سال آینده وضع کشور بهتر شود.

تفاوت اصلی آنجا آشکار می‌شود که از افراد پرسیده‌ایم چقدر احتمال می‌دهند در ۵ سال آینده خودشان موفق شوند؟ نسل زد‌ها به‌طور معناداری امیدوارترند که در آینده موفق شوند. بخشی از این امیدواری را می‌توان به اقتضائات سنی نسبت داد. آن‌ها جابگاه تثبیت‌شده اجتماعی ندارند و فرصت را برای ساختن آینده خود گشوده می‌یابند. در عین حال این نکته مهم است که

به ساختن آینده خود به‌رغم مشکلات امیدوارند. آن‌ها تصور می‌کنند در جهانی که در آن نمی‌شود به دیگران اعتماد کرد، به‌تنهایی می‌توانند آینده خود را بسازند.

جمع‌بندی: در دفاع از تفاوت‌های نسلی؛ در نقد نسل‌گرایی

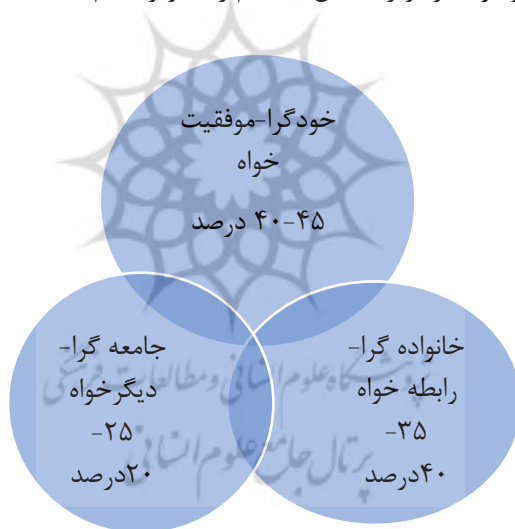
یافته‌های پیمایش و تحقیقات پیشین نشان می‌دهد که می‌توانیم سه تیپ را درون نسل زد‌ها از هم متمایز کنیم:

تیپ خانواده‌گرا-رابطه‌خواه: تیپی که داشتن خانواده خوب و شاد و روابط دوستانه قوی برایش بیشترین اهمیت را دارد. آن‌ها می‌خواهند خانواده‌ای مرفه و دارای ثبات و آرامش داشته باشند. این برنامه‌ای است که برای یک دهه آینده خودشان در نظر گرفته‌اند. در حال حاضر شبکه روابط دوستانه برای آن‌ها اهمیت دارد. این تیپ به دلیل رابطه‌خواهی شباهت بیشتری با نسل‌های قبل از خود دارد.

تیپ خودگرا - موفقیت‌خواه: تیپی که پیشرفت و موفقیت و رضایت و شادی و آرامش خودش برایش بیشترین اهمیت را دارد، به دنبال مهاجرت است و کسب آزادی‌های فردی. برای آن‌ها رضایت از خود، در میان معانی مختلف رضایت پررنگ است. این تیپ بیشترین تمایز را با نسل‌های قبل از خود دارد.

تیپ جامعه‌گرا-دیگرخواه: تیپی که مسائل اجتماعی و بهبود وضعیت جامعه برایش اهمیت دارد. آن‌ها به مسائل محیط‌زیست، حقوق حیوانات و برابری میان زن و مرد توجه دارند. این تیپ از دو تیپ دیگر کم‌تعدادتر است.

طبیعی است که حدی از این گرایش‌ها در همه تیپ‌ها وجود دارد، اما ما با تیپ‌سازی به برجسته‌سازی گرایش‌ها مبادرت می‌کنیم. میان دو تیپ خودگرا - موفقیت‌خواه با تیپ خانواده‌گرا-رابطه‌خواه همپوشانی بیشتری وجود دارد. در نمودار زیر سعی کرده‌ایم سه تیپ شناسایی شده نسل زد و اندازه و رابطه آن‌ها با هم را تصویر کنیم:

درباره این نتایج باید به چند نکته توجه کرد:

- ۱- نسل زد از حیث ارزش‌ها و نگرش‌ها یکدست نیست. بنابراین هرگونه تصویرسازی یکپارچه از آن تقلیل‌گراست.

۲- میان ارزش‌ها و نگرش‌های نسل زد با نسل‌های قبل تفاوت‌های معناداری وجود دارد. درعین حال همپوشانی‌های زیادی هم قابل‌رؤیت است. در بخش‌های بزرگی از نسل زد، اغلب همپوشانی‌ها بیش از تفاوت‌هاست.

۳- تیپ خودگرا-موفقیت‌خواه بیشترین تمایز را با نسل‌های قبل از خود دارد. آنچه بیشتر در فضای رسانه‌ای بازنمایی می‌شود بخش‌های آوانگاردتر همین تیپ است.

۴- شواهد تحولات کلی اجتماعی نشان می‌دهد ارزش‌ها و نگرش‌های جامعه به سمت تشویق تیپ خودگرا-موفقیت‌خواه حرکت می‌کند. تیبی که بیشترین تفاوت‌ها را با نسل‌های قبل از خود دارد. تیپ خانواده‌گرا-رابطه‌خواه که می‌توان آن را به نسبت سنتی‌تر دانست، در حال تجربه تغییرات بنیادی است. کاهش مداوم نسب ازدواج به طلاق در کشور و تولد صورت‌های جدید زیست خانوادگی مثل همباشی گواهی از این تغییرات است. به نظر نمی‌رسد تیپ جامعه‌گرا-دیگرخواه نیز بتواند به‌سادگی بر مجموعه مسائل و مشکلات اقتصادی غلبه کرده و بر تعداد خود بیفزاید.

منابع

- اعتمادی‌فرد، سیدمهدی؛ حسین‌زاده، حسام (۱۴۰۰) نگرش به بدن، تفاوت یا تعارض نسلی (مطالعه نگرش نسلی بدن‌مندی نوجوانان در شهر تهران)، مجله مطالعات و تحقیقات اجتماعی در ایران، دوره دهم، شماره ۲، صص ۴۷۷-۴۹۵
- افراسیابی، حسین؛ بهارلویی، مریم (۱۳۹۹) پیامدهای تورم در زندگی روزمره جوانان طبقه پایین، مجله مطالعات کاربردی، شماره ۸۰، صص ۲۷-۴۴
- افراسیابی، حسین؛ شریعتی‌نسب، طاهره (۱۳۹۸) بازنمایی معنا و تجربه خالکوبی در میان زنان جوان، شماره ۳، صص ۲۶-۴۹
- حسن‌پور، آرش؛ معیار، ثریا (۱۳۹۴) مطالعه وضعیت دین‌ورزی جوانان با تأکید بر دینداری خودمرجع، مجله تحقیقات فرهنگی ایران، شماره ۳۱، صص ۹۹-۱۳۲
- خادمیان، طلیعه؛ کلهری، محمدجواد (۱۳۹۹) رابطه اینستاگرام با گرایش جوانان به سبک زندگی مدرن (مورد مطالعه جوانان شهر تهران)، مجله پژوهش‌های ارتباطی، شماره ۱۰۱، صص ۵۵-۷۵
- خیامی، عبدالکریم؛ بادین‌فکر، محمدجواد (۱۴۰۱) برهم‌کنش سبک زندگی و هویت در ساخت خرده‌فرهنگ‌های دیجیتالی جوانان، مورد مطالعه هواخواهان ایرانی گروه موسیقی کره‌ای اکسو، مجله مطالعات فرهنگی و ارتباطات، شماره ۶۶، صص ۲۲۵-۲۴۹

دانش، پروانه و دیگران (۱۳۹۳) تحلیل جامعه‌شناختی شکاف نسلی در ایران، مجله جامعه‌پژوهی فرهنگی، سال پنجم، شماره سوم، صص ۳۱-۱

ذکایی، پرویز و عزیزی همدانی، متین (۱۳۹۴) موج کره‌ای در ایران: انگیزه‌ها و آثار اقبال به موسیقی عامه‌پسند کره‌ای در ایران، مجله مطالعات رسانه‌های نوین، شماره ۳، صص ۷۷-۱۲۴

رستمی و دیگران (۱۴۰۲) تبیین مفهوم انفصال نسلی در مطالعه نسل زد، مجله مطالعات تازه‌های روان‌شناختی جوان و نوجوان، شماره ۲، صص ۱۷۴-۱۸۱

رشید، خسرو (۱۳۹۴) رفتارهای پرخطر در بین دانشجویان نوجوان دختر و پسر شهر تهران، مجله رفاه اجتماعی، شماره ۵۷، صص ۳۱-۵۶

رضاییان، عالی‌ه؛ ادریسی، سمانه (۱۳۹۷) تأثیر شبکه‌های اجتماعی بر سبک زندگی نسل چهارم، مجله مطالعات میان‌فرهنگی، شماره ۳۴، صص ۹-۳۶

سامانی، سمانه؛ فراهانی، اعظم (۱۳۹۵) هویت آنلاین و اینستاگرام (مطالعه چگونگی نمایش هویت جوانان در اینستاگرام)، شماره ۱۰۳، صص ۸۵-۱۰۴

سجادی، غریب و مقصودی، مجتبی (۱۳۹۸) روند تحول فرهنگ سیاسی نسل‌های اجتماعی شهر سمنان، مجله مطالعات و تحقیقات اجتماعی در ایران، دوره هشتم، شماره ۴، صص ۷۱۷-۷۴۴

سهراب‌زاده، مهران و دیگران (۱۳۹۶) تبیین جامعه‌شناختی الگوهای گذران اوقات فراغت جوانان با تأکید بر سبک زندگی، مقاله ارائه شده در کنفرانس ملی پژوهش‌های نوین ایران و جهان در روانشناسی، علوم تربیتی و مطالعات اجتماعی

سیدمیرزایی، آیت و دیگران (۱۴۰۰) مطالعه جامعه‌شناختی رویکرد جوانان به همبازی و هم‌زیستی‌های نوپدید (مطالعه موردی شهر تهران)، مجله تغییرات اجتماعی و فرهنگی، شماره ۷۱، صص ۲۲-۴۱

صادقی، رسول (۱۳۹۵) تحلیل بسترهای فرهنگی کاهش باروری در ایران، مجله راهبرد اجتماعی فرهنگی، شماره ۲۰، صص ۲۱۷-۲۴۶

صدفی، ذبیح‌الله؛ بابایی، سکینه (۱۳۹۳) تبیین جامعه‌شناختی عوامل مؤثر بر گرایش جوانان به مصرف شبکه‌های اجتماعی مجازی، مجله مطالعات راهبردی ورزش و جوانان، شماره ۲۵، صص ۲۵-۶۴

صلواتیان، سیاوش و دیگران (۱۳۹۹) انگیزه‌ها و الگوهای هشتگ‌گذاری بومین دیجیتال ایرانی در اینستاگرام، مجله مطالعات رسانه‌های نوین، شماره ۲۳، صص ۱۵۵-۱۸۸

صمیم، رضا (۱۴۰۲) مواجهات نسلی و ثبات سیاسی در ایران معاصر، تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی صمیم، رضا و دیگران (۱۴۰۱) تولد فضای زیسته از طریق بازی در فضاهای عمومی شهری، بازی شبانه شهروندان در فضای باز باغ فردوس، خیابان ولی‌عصر تهران، مجله توسعه محلی، دوره چهاردهم، شماره ۲، صص ۴۶۸-۴۸۷

صمیم، رضا (۱۳۹۸) مواجهه نسلی و ثبات سیاسی در ایران معاصر، نشریه دیدبان امنیت ملی، شماره ۹۲، صص ۴۱-۴۶

صمیم، رضا؛ اسپروز، محمدمامین (۱۳۹۴) حیات اجتماعی گونه متأخر موسیقی خیابانی به‌عنوان پدیده‌ای شهری در تهران: مجله مطالعات فرهنگی و ارتباطات، شماره ۳۸، صص ۶۳-۷۸

عبدالحسینی، اشرف؛ حقیقتیان، منصور (۱۳۹۶) عوامل اجتماعی مؤثر در مدیریت بدن در نوجوانان و جوانان دختر و پسر اصفهان، مجله رفاه اجتماعی، شماره ۶۷، صص ۲۷۱-۲۳۳

غفاری و دیگران (۱۳۹۷) سواد اجتماعی و مصرف مادی در بین جوانان دارای برخورداری اقتصادی در شهر تهران، مجله مطالعات جامعه‌شناختی شهری، شماره ۲۹، صص ۲۷-۵۶

فتحی، منصور و دیگران (۱۴۰۰) تجارب و چالش‌های دختران با سابقه هم‌خانگی، مجله رفاه اجتماعی، شماره ۸۰، صص ۲۷۵-۳۰۹

فرخیان و دیگران (۱۳۹۵) طراحی و تبیین مدلی از عوامل اثرگذار بر رفتار خرید پوشاک دانشجویان جوان ایرانی، مجله تحقیقات بازاریابی نوین، شماره ۲۳، صص ۱۵۹-۱۷۶

قاضی‌نژاد، مریم؛ خرامان، فاطمه (۱۳۹۳) رابطه قشربندی سنی و جهت‌گیری‌های ارزشی نسل جوان در مقایسه با نسل بزرگسال، مجله مطالعات راهبردی ورزش و جوانان، شماره ۲۵، صص ۶۵-۹۵

گنجی، محمد و دیگران (۱۴۰۱) عوامل مؤثر بر هویت بریکولاژ در جوانان و نوجوانان شهر کرج، مجله مطالعات فرهنگی و ارتباطات، شماره ۸۹، صص ۳۱۵-۳۴۰

مانهایم، کارل (۱۳۸۹) مسئله نسل‌ها، منتشر شده در مانهایم، کارل (۱۳۸۹) مقاله‌هایی درباره جامعه‌شناسی شناخت، ترجمه فریبرز مجیدی، تهران: نشر ثالث

محمدی، جمال؛ جهانگیر، محمود (۱۳۹۷) تجربه جوانی و تولید فضای اجتماعی: مردم‌نگاری انتقادی پرسه‌زنی جوانان در فضاهای شهری، (مورد مطالعه: خیابان پاسداران شهر سنندج)، مجله پژوهش‌های جامعه‌شناسی معاصر، صص ۴۵-۶۹

نادری، احمد (۱۴۰۱) مطالعه کیفی آشنایی با سبک زندگی «نییت‌ها» در تهران، نشریه تحقیقات فرهنگی ایران، شماره ۶۰، صص ۱۲۳-۱۵۱

نوربخش، سیدنوید و دیگران (۱۳۹۷) مصرف نمایشی جوانان، آینده مصرف‌گرایی، مجله آینده‌پژوهی مدیریت، شماره ۱۱۵، صص ۱۴۹-۱۷۱

نوری کوچی، مهسا؛ احمدی، علی‌یار (۱۳۹۶) تبیین‌کننده‌های اجتماعی و فرهنگی ایده‌آل‌های ازدواج جوانان ۱۸-۳۰ ساله شهر شیراز، مجله مطالعات جمعیتی، شماره ۶، صص ۳۷-۶۱

نوری، مهسا؛ یاراحمدی، علی (۱۳۹۷) بررسی میزان تمایل جوانان ۱۸ تا ۳۰ ساله شیراز به همسان‌همسری و عوامل مرتبط با آن، مجله مطالعات اجتماعی ایران، شماره ۲، صص ۱۳۶-۱۵۷

هاشمی، سیدضیا؛ نصیبی، مرجان (۱۴۰۰) مطالعه هویت جوان ایرانی در جامعه شبکه‌ای (مورد مطالعه دانشجویان دانشگاه تهران)، مجله مطالعات و تحقیقات اجتماعی در ایران، دوره دهم، شماره ۴، صص

۹۹۸-۹۷۸

- abdolhoseyni A, haghghatian M. (2017). Social Factors Affecting on Body Management in Youth and Young Girls and Boys in the City of Isfahan . *refahj*. 17(67), 233-271.(In Persian)
- Afrasiabi, H. and Baharluoei, M. (2020). The Consequences of the Inflation in Everyday Life of Low Class Youths. *Journal of Applied Sociology*, 31(4), 23-44.(In Persian)
- Afrasiabi, H.&Shariatinasab, T. (2019) Representation of the Meaning and experience of Tattoo by Young Woman, *Sociological Cultural Studies*, Vol 3, 26-49 (In Persian)
- Bourdieu, P. (2019). *Classification Struggles*, Translated by Peter Collier, Polity Press.
- Costanza, David P., Cort W. Rudolph, and Hannes Zacher. "Are generations a useful concept?." *Acta Psychologica* 241 (2023): 104059.
- Danesh, P. , Zakeri Nasrabadi, Z. and Abdollahi, A. S. (2014). Sociological Analysis of the Generation Gap in Iran. *Sociological Cultural Studies*, 5(3), 1-30.(In Persian)
- Ensari, M. (2017). A study on the differences of entrepreneurship potential among generations. *Research Journal of Business and Management*, 4(1), 52-62. DOI: 10.17261/Pressacademia.2017.370.
- Etemaidifard, S. M. and Hoseinzadeh, H. (2021). Attitude to the Body: Generational Differences or Conflicts (Study of Generational Attitude toward Adolescent Embodiment in Tehran). *Quarterly of Social Studies and Research in Iran*, 10(2), 471-497.(In Persian)
- farokhian, S. , Mirabi, V. R. , Safarzadeh, H. and Jamshidi, M. (2017). Designing a Model of factors influencing the behavior of young students Iranian clothing. *New Marketing Research Journal*, 6(4), 159-176.(In Persian)
- Ganji, M. , solimannejad, M. and Hosseinzadeh Fermi, M. (2022). Factors Influencing Bricolage Identity Among Adolescents and Young People (Case Study of Karaj City). *Journal of Culture-Communication Studies*, 23(57), 315-339.(In Persian)
- Ghafari and others (2018) "Social Literacy and Material Consumption among Economically Privileged Youth in Tehran," *Journal of Urban Sociological Studies*, Issue No. 29, pp. 27-56.(In Persian)
- Ghazinejad, M. and Khoraman, F. (2014). Age Stratification and Value Orientations in Youth Generation Compared to Adult Generation. *Strategic Studies on Youth and Sports*, 13(25), 65-96.(In Persian)
- Hashemi, S. Z. and Nassibi, M. (2021). Study of Iranian youth's identity in network society (Case study of Tehran University students). *Quarterly of Social Studies and Research in Iran*, 10(4), 975-998 (In Persian)
- Hassan pour, A. and Memar, S. (2015). The Investigation of Youth Religiosity, with the Emphasis on Self Referential Religiosity (Using Grounded Theory). *Journal of Iranian Cultural Research*, 8(3), 99-131(In Persian)
- Hazlett JD (1998) *My Generation: Collective autobiography and identity politics*. Madison, WI:University of Wisconsin Press.
- Hosseini,Nahid,seyed mirzaei,seyed Mohamad,saokhani,bagher (2022) Sociological study of young people's approach to cohabitation and emerging coexistences (Case study: Tehran city) *Journal of Socio - Cultural Changes*,4(18),22-41.(In Persian)

- Kademian, T. and Kalhori, M. (2020). The Relationship between Instagram and the Tendency of the Youth Toward Modern Lifestyle (Case: Tehran's Youth). *Communication Research*, 27(101), 55-74.(In Persian)
- Khajeheian, D. , Salavatian, S. , Kolli, S. and Soltani, T. (2020). Motivations and hashtag patterns of Iranian digital natives on Instagram. *New Media Studies*, 6(23), 155-188.(In Persian)
- Khayami, A. and Badinfekr, M. J. (2022). Interaction of Lifestyle and Identity in Constructing Youth Digital Subcultures; A Case Study of Iranian Fans of the Korean Music Band EXO. *Cultural Studies & Communication*, 18(66), 225-249.(In Persian)
- Mannheim, Karl (2010) The Problem of Generations, IN Essays on Sociology of Knowledge, Translated By F. Majidi, Tehran : Sales (In Persian)
- Mohamadi, J. and mahmoodi, J. (2018). The expeience of the youth and the production of social space: critical ethnography of the flanour in urban spaces (case study: Sanandaj). *Two Quarterly Journal of Contemporary Sociological Research*, 7(12), 45-69.(In Persian)
- Naderi, A. (2022). Ethnography of NEET's life style in Tehran. *Journal of Iranian Cultural Research*, 15(4), 123-151.(In Persian)
- Noorbakhsh, S.N rt al.(2019) Conspicuous Consumption among Young Consumers: The Future of Consumerism, Management Future Research, issue 115, vol. 29, 149-172(In Persian)
- Noori, M. and Ahmadi, A. (2018). Investigating the Attitude towards Marital Compatibility among Youth of Shiraz. *Journal of Iranian Social Studies*, 12(2), 136-154.(In Persian)
- Nora, P. (1996). Realms of Memory: Rethinking the French Past. Columbia University Press.
- Nouri Koochi, M. and Ahmadi, A. (2017). Social and Cultural Explanations of Marital Ideals among Youth aged 18-30 Years in Shiraz City. *Iranian Population Studies*, 3(2), 37-61.(In Persian)
- Parsakia, K., Rostami, M., Darbani, S. A., Saadati, N., & Navabinejad, Sh. (2023). Explanation of the concept of generation disjunction in studying generation z . jays , 4(2): 174 -181 .(In Persian)
- Purhonen, S. (2016). Generations on paper: Bourdieu and the critique of 'generationalism'. *Social Science Information*, 55(1), 94-114.
- Rashid K. (2015). Epidemiology of High-Risk Behaviors among Tehran Adolescent Girls and Boys. *refahj*. 15(57), 31-55.(In Persian)
- Roberts, S., & France, A. (2021). Problematizing a popular panacea: A critical examination of the (continued) use of 'social generations' in youth sociology. *The Sociological Review*, 69(4), 775-791
- Sadafi, Z. and Babaie, S. (2014). Sociological Explanation of the Factors Affecting Youth Attitude to Consumption on Virtual Social Networks. *Strategic Studies on Youth and Sports*, 13(25), 25-64.(In Persian)
- Sadeghi, R. (2016). Analysis of the Socio-cultural Contexts of Fertility Decline in Iran. *Socio-Cultural Strategy*, 5(3), 217-246.(In Persian)
- sajadi, G. and Maghsoodi, M. (2019). The Analysis of Change trend in Political Culture among Social Generations in Sanandaj City. *Quarterly of Social Studies and Research in Iran*, 8(4), 717-744.(In Persian)
- Samadani, S. M. , Habibi, M. and Samim, R. (2023). Production of the Lived Space through Playing in Urban Public Spaces Citizens' Night Play in Bagh-Ferdows Open Space, Valiasr Street, Tehran. *Community Development (Rural and Urban)*, 14(2), 444-465. (In Persian)

- Samaneh Samani & Azam Farahani. (2016). Online Identity and Instagram: Study of How Youth Present Their Identity on Instagram *Rasaneh*, 27(2), 85-104.(In Persian)
- Samim, R. and Esporz, M. A. (2015). The Social Life of Recent Street Music in Tehran as an Urban Phenomenon A Qualitative Study of Newly Formed Types of Street Music through Life Story. *Cultural Studies & Communication*, 11(38), 63-87.(In Persian)
- Samim, Reza (2019) "Generational Confrontation and Political Stability in Contemporary Iran," National Security Watch Journal, Issue No. 92, pp. 41-46.(In Persian)
- Samim, Reza (2023) "Generational Confrontations and Political Stability in Contemporary Iran," Tehran: Strategic Studies Research Institute.(In Persian)
- Sohrabzadeh, Mehran, and others (2017) "Sociological Explanation of Youth Leisure Time Patterns with Emphasis on Lifestyle," Paper presented at the National Conference on New Researches of Iran and the World in Psychology, Educational Sciences, and Social Studies.(In Persian)
- White, J.E. (2017). *Meet Generation Z*. Grand Rapids, Michigan: Baker Publishing Group
- White, Jonathan (۲۰۱۳) Thinking generations. *British Journal of Sociology*, ۶۴(۲). pp. ۲۱۶-247
- Wohl, R. (1979). *The Generation of 1914*. Harvard University Press.
- Zahediasl M, Fathi M, Mohammadzadeh R. (2021). Experiences and Challenges of Girls with a History of Cohabitation. *refahj*. 21(80), 275-309.(In Persian)
- Zokaei, M. S. and Azizi Hamedani, M. (2015). The Korean Wave in Iran Motives and Consequences of The Spread of Korean Popular Culture in Iran. *New Media Studies*, 1(3), 77-124.(In Persian)